

О. М. Бабенко

кандидат педагогічних наук, доцент

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка, м. Суми

babenkoelena.sumy@yandex.ua

РОЗВИТОК САМООСВІТНІХ УМІНЬ УЧНІВ 11 КЛАСІВ

Актуальність дослідження зумовлена активізацією інноваційних процесів, які відбуваються у сфері освіти й обумовлюють необхідність вдосконалення системи самоосвітньої діяльності учнів як форми їх цілеспрямованої, ціннісної пізнавальної діяльності, спрямованої на вдосконалення знань і особистісних якостей. Останнім часом у освіті накопичено значний досвід використання різноманітних засобів організації самостійної роботи. Вітчизняними методистами та вчителями-практиками Л.П. Величко, О.О. Гирею, А.К. Грабовим, М.П. Гузиком, Л.А. Коростіль та іншими розроблені методи та прийоми роботи, які спонукають учнів до самоосвітньої роботи. Однак дидактичні можливості зазначених засобів, зокрема, в плані організації ефективної самоосвітньої пізнавальної діяльності учнів в умовах реалій сучасної школи досліджено не повністю.

Метою дослідження стало теоретичне обґрунтування та розробка методичних підходів до розвитку самоосвітніх умінь учнів при вивченні органічної хімії в 11 класі. Педагогічне дослідження проводилося протягом 2014-2015 навчального року на базі однієї зі шкіл Лебединського району Сумської області. Експеримент проводився у 11 класі, учні якого вивчають хімію на академічному рівні. На початку дослідження було проведено тестування «Готовність учня до самоосвіти», яке дозволило визначити ступінь налаштування школяра на розвиток власних здібностей та набуття нових знань. Як з'ясувалося, більше 71% опитаних учнів потребують допомоги, не готові до саморозвитку або знаходяться на шляху до саморозвитку і самоосвіти. І менше третини учнів виявилися готовими до саморозвитку.

Для відтворення повної картини схильності учнів до самоосвіти та виявлення переважаючих методів викладання предметів у школі було проведено анкетування «Урок очима учнів». Нас зацікавили відповіді учнів на запитання «Що подобається на уроці більше?». На наш подив, жоден з учнів не вибрав таку форму роботи як «самостійна». Аналіз всіх одержаних відповідей показав, що переважна більшість опитаних перебуває на шляху до самоосвіти, але більшість учнів не знає як досягти успіхів у цій справі. Тому перед учителем постає задача – навчити учнів скеровувати свої сили на саморозвиток власних умінь та навичок.

Наступний етап дослідження полягав у пошуку шляхів розв'язання існуючих протиріч між традиційним змістом загальної середньої освіти та необхідністю формування власної відповідальності учня за рівень своєї освіченості; між існуючим навчально-методичним забезпеченням навчального процесу та вимогами щодо підготовки творчої, здатної до самовдосконалення молоді в нових соціально-економічних реаліях.

Була розроблена методика, яка базується на розвитку самоосвітніх умінь учнів при вивченні хімії. У дослідженні дотримувалися думки, що самоосвітня діяльність учнів приводить до формування та розвитку самоосвітніх умінь учнів. Самоосвітні уміння є наслідком, результатом систематичної самоосвітньої діяльності. Для проведення формувального експерименту були відібрані уроки, на яких доцільно було б використовувати різноманітні форми і методи навчання, які сприяють підвищенню самоосвітніх умінь учнів:

- підготовка повідомлень, доповідей;
- складання опорних конспектів, робота з підручником;
- домашні довгострокові роботи;
- практичні роботи та лабораторні досліді, демонстрації;
- домашній хімічний експеримент;
- інтерактивні уроки (рольова гра);
- завдання на пошук інших способів розв'язку;
- проблемні питання;
- тестування.

Для контролю знань і вмінь учнів нами проводилося тестування з відповідних тем, яке допомагало виявити прогалини в знаннях. Протягом усього навчального року систематично контролювались рівень засвоєння навчальної програми та динаміка зміни рівня навчальних досягнень школярів при застосуванні вищенаведених форм і методів навчання, які спонукають учнів до самоосвіти. Застосування форм і методів навчання, які спонукають учнів до самоосвіти, привело до зростання рівня навчальних досягнень школярів на 12%, що може свідчити про ефективність запропонованої нами методики.

Підтвердженням сказаного нами також виступають результати повторного тестування та анкетування. Наприкінці педагогічного експерименту зовсім не було учнів, неготових до самоосвіти, тоді як число учнів, готових до самоосвіти, зросло на 42,8%. Опитування також показало, що самостійна робота стала популярною у 44% учнів.

Проведений кількісний аналіз є лише опосередкованим критерієм, за яким можна робити висновки про ефективність обраної нами методики. Основним критерієм, на нашу думку, виступає якісний аналіз сформованості в учнів самоосвітніх умінь. Опитування учнів, аналіз їх відповідей на уроках, пізнавальна активність у позаурочний час дозволили констатувати набуття школярами наступних умінь: навчально-комунікативних, навчально-рефлексивних, навчально-організаційних, навчально-інтелектуальних і навчально-інформаційних.

Здійснене теоретичне обґрунтування й експериментальна перевірка методичних підходів дали підстави для формулювання таких загальних висновків.

1. Результати початкового етапу експерименту та аналіз психолого-педагогічних джерел засвідчили низький відсоток старшокласників, готових до здійснення самоосвітньої діяльності.
2. Розроблено і теоретично обґрунтовано методичні підходи формування самоосвітніх умінь учнів на основі системи форм і методів навчання.
3. Визначено структурні компоненти самоосвітніх умінь учнів, найважливішими з яких є: навчально-комунікативні, навчально-рефлексивні, навчально-організаційні, навчально-інтелектуальні, навчально-інформаційні. Проведений якісний аналіз набуття цих структурних компонентів дозволив констатувати достатній рівень їх сформованості.
4. Ефективність запропонованих нами методичних підходів включення самоосвітніх завдань у навчальний процес доведена суттєвим зростанням коефіцієнтів засвоєння знань і використаних умінь, а також числа учнів, готових до здійснення самоосвітньої діяльності.

Упровадження результатів педагогічного дослідження в практику сучасної загальноосвітньої школи, на нашу думку, дає підстави стверджувати, що розв'язано всі поставлені завдання, мета дослідження досягнута.

Анотація. Бабенко О.М. Розвиток самоосвітніх умінь учнів 11 класів. У статті теоретично обґрунтовані та розроблені методичні підходи до розвитку самоосвітніх умінь учнів при вивченні органічної хімії в 11 класі. Наведено опис застосування методики, яка базується на розвитку самоосвітніх умінь учнів при вивченні хімії. У дослідженні дотримувалися думки, що самоосвітні уміння учнів є наслідком, результатом систематичної самоосвітньої діяльності.

Ключові слова: самоосвітня діяльність, самоосвітні уміння, форми і методи навчання.

Аннотация. Бабенко Е.М. Развитие самообразовательных умений учащихся 11 классов. В статье теоретически обоснованы и разработаны методические подходы к развитию самообразовательных умений учащихся при изучении органической химии в 11 классе. Приведено описание применения методики, основанной на развитии самообразовательных умений учащихся при изучении химии. В исследовании придерживались мнения, что самообразовательные умения учащихся являются следствием, результатом систематической самообразовательной деятельности.

Ключевые слова: самообразовательная деятельность, самообразовательные умения, формы и методы обучения.

Summary. Babenko O.M. The development of self-education abilities of pupils of 11 classes. In the article methodical approaches theoretically grounded and developed on the development of self-education skills of students in the study of organic chemistry in the 11th grade. The technique is based on the development of self-education skills of students in the study of chemistry shows and describes how to use it. We think that the ability to self-education of students appear as a consequence, the result of systematic self-education activity.

Key words: self-educational activity, self-education ability, forms and methods of teaching.

В. Я. Батуро

Белорусский государственный педагогический университет имени Максима Танка, г. Минск
vifsla90@mail.ru

Научный руководитель – Бровка Н.В.,
доктор педагогических наук, доцент

О НЕКОТОРЫХ СРЕДСТВАХ ПОВЫШЕНИЯ МОТИВАЦИИ К ИЗУЧЕНИЮ МАТЕМАТИКИ УЧАЩИМИСЯ СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ТЕХНОЛОГИЯ ПРОИЗВОДСТВА ШВЕЙНЫХ ИЗДЕЛИЙ»

Согласно Концепции учебного предмета «Математика», данный предмет занимает одно из центральных мест в системе образования как важное средство интеллектуального развития, формирования общей культуры, решения общеобразовательных и воспитательных задач [4, с. 1]. Математические знания необходимы практически во всех сферах жизнедеятельности человека. Тем не менее, практика преподавания математики учащимся колледжа отраслевых технологий свидетельствует о наличии ряда